

PROF. DR. H.J. FLIERINGA, 1891-1988

DOOR PROF. DR. H.E. HENKES EN
J.G.C. RENARDEL DE LAVALETTE

Henri Johan Flieringa werd op 18 augustus 1891 als zevende kind van een Friese plattelandspredikant in Marrum, gemeente Ferwerderadeel, geboren. Binnen dit grote gezin leerde hij al vroeg voor zich zelf op te komen. Na zijn studie in Utrecht waar hij in 1915 het artsexamen aflegde (niet dan nadat hij tevoren voor zes weken was afgewezen wegens onvoldoende kennis van de oogheelkunde!), kwam hij tot aan het eind van de mobilisatie in militaire dienst.

In 1919 werd Flieringa assistent in opleiding tot oogarts bij prof. J. van der Hoeve in Leiden, bij wie hij in 1923 promoveerde op een proefschrift over relatieve accommodatiebreedte. Een wetenschappelijke loopbaan trok hem echter niet aan; hij wilde in de praktijk. Vooral de operatieve kanten van het vak trokken hem erg aan. Maar bij zijn vestiging in Rotterdam bleek al gauw dat er voor hem geen plaats was binnen de gevestigde structuren van twee elkaar beconcurrerende oogheelkundige instellingen: het Oogziekenhuis aan de Nadorststraat dat onder leiding stond van dr. H.K. de Haas en de Inrichting voor Ooglijders, gelegen aan de Oostmolenwerf, waar dr. J.P. van der Brugh het directoraat voerde.

In het eerste halfjaar van zijn praktijk, waarin hij - zoals hij vertelde - voornamelijk eigen familieleden gratis behandelde, verdiende hij f 25,—. Maar hij kon overleven omdat hij inmiddels getrouwd was met, zoals hij zei, een meisje uit een niet-onbemiddelde familie.

Pas toen het hem lukte om de grote particuliere praktijk van dr. D.J. Blok over te nemen, waren zijn financiële zorgen snel voorbij. Hij kreeg bij de overname toegang tot het Diaconessenhuis, waar hij zijn patiënten kon opnemen en behandelen. Dank zij een grote operatieve achterstand van zijn voorganger, die al geruime tijd niet meer opereerde, was Flieringa's naam als oogchirurg spoedig gemaakt. De overstap naar de Inrichting voor Ooglijders volgde in 1928, na de pensionering van Van der Brugh en het vertrek van de eerste geneesheer, dr. H.J.M. Weve die in Utrecht was benoemd als opvolger van prof. H. Snellen.

Flieringa's eerste daad was om het ziekenhuis open te zetten voor alle oogartsen uit de regio die hier hun patiënten zouden kunnen behandelen en opereren. Helaas bleek hiervoor nauwelijks belangstelling te bestaan.

Flieringa werkte in de Inrichting samen met dr. E. Marx, die hij al uit zijn opleidingstijd in Leiden kende. Zij zouden samen het directoraat gaan voeren met Marx als verantwoordelijk directeur voor de algemene gang van zaken. Maar al spoedig bleek dat de karakters van de beminnelijke en zachtaardige Marx - die overigens geen goed organisator bleek te zijn - en de nogal rauw overkomende Flieringa, die wél een goede organisator was met een praktische - men zou tegenwoordig zeggen: een 'no nonsense' - aanpak, zozeer uit elkaar liepen, dat een dergelijke tweehoofdige leiding wel móest vragen om moeilijkheden. Want wanneer Flieringa zich iets voorgenomen had, bleef hij met uiterste vasthoudendheid naar de realisatie van zijn plannen streven. Wat hem in de weg stond zette hij vaak met zeer weinig egards opzij.

Zijn conflict met Marx kwam al gauw naar buiten en liep zo hoog op, dat in 1930 door een groot aantal in en rond Rotterdam praktiserende artsen aan het Bestuur van de Inrichting voor Ooglijders werd gevraagd om een commissie van onderzoek die de wantoestanden in de Inrichting moest bekijken. Op basis van het Onderzoeksrapport besloot het Bestuur Marx ontslag te verlenen. In het Rapport wordt wel grote waardering uitgesproken voor de wetenschappelijke instelling van Marx, die bovendien een bijzonder gewaardeerd en sympathiek mens wordt genoemd maar niet over de kwaliteiten beschikt om een particulier ziekenhuis goed te kunnen runnen.

Het vertrek van Marx heeft de oogheeskundige wereld in Rotterdam vele jaren verdeeld gehouden. Daarbij werd de verhouding tussen het Oogziekenhuis van De Haas en de Inrichting voor Ooglijders van Flieringa er vanzelfsprekend ook niet beter op.

Maar direct na het bombardement van mei 1940 waarbij beide instellingen werden verwoest, vonden de besturen van de beide ziekenhuizen elkaar, waarbij Flieringa een grote rol speelde.

Dank zij zijn vriend W. van der Vorm van de Holland-Amerika Lijn kreeg Flieringa de beschikking over een groot woonhuis aan de Westersingel. Binnen heel korte tijd kon hier een noodziekenhuis worden ingericht onder directoraat van Flieringa. De Haas werd onderdirecteur. Met het nieuwe Bestuur en de locale overheid - waarvan Flieringa natuurlijk ook alle prominenten kende - lukte

het hem om in 1942 met de bouw van het huidige Oogziekenhuis aan de Schiedamse Vest te beginnen, hoewel deze een jaar later op last van de bezetter moest worden gestaakt.

Direct na de oorlog hervat, smaakte Flieringa in 1948 het genoeg, het eerste na de oorlog herbouwde ziekenhuis in Nederland te kunnen doen openen.

Flieringa had hiermede wel het grootste en modernste oogziekenhuis van Nederland, maar hij had nog geen opleidingsbevoegdheid. Tegen grote weerstand van de bestaande medische faculteiten in, lukte het hem in 1950 toch de bevoegdheid tot het opleiden van oogartsen te krijgen.

Tezelfder tijd speelde hij een belangrijke rol bij het van de grond tillen van de Stichting Klinisch Hoger Onderwijs te Rotterdam, de voorloper van de in 1958 opgerichte Nevenfaculteit. Als Decaan van het docentencorps van de Stichting was Flieringa vaak degene die het voortouw nam om uitbreiding van het vakkenpakket en de vernieuwing van het medisch onderwijs te bepleiten. Het is dan ook begrijpelijk dat Flieringa tot de eersten behoorde die speciaal ten behoeve van de Stichting tot buitengewoon hoogleraar - in zijn geval aan de Utrechtse Universiteit - werden benoemd. Flieringa fungeerde tot aan zijn emeritaat als Decaan van de Nevenfaculteit.

In 1961 nam hij ook afscheid van het Oogziekenhuis en van de actieve rol die hij zoveel jaren gespeeld had in de Nederlandse oogheelkundige wereld.

Hoewel Flieringa zich in de eerste plaats oogchirurg voelde, had hij grote belangstelling voor het oogheelkundig wetenschappelijk onderzoek. Zijn naam blijft verbonden aan een tweetal stichtingen, opgericht ter ondersteuning van onderzoekprojecten en publicaties, niet alleen van medewerkers aan het Oogziekenhuis, maar evenzeer bestemd voor jonge wetenschappers elders in Nederland. Zijn verdiensten voor het medisch onderwijs en de gezondheidszorg, in het bijzonder de oogheelkunde betreffende, werden erkend door zijn benoeming tot officier in de orde van Oranje-Nassau en ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

Gedurende de laatste vijfentwintig jaar van zijn leven leidde hij een betrekkelijk teruggetrokken bestaan. Hij schreef een uitvoerig verslag van de geschiedenis van het Klinisch Hoger Onderwijs te Rotterdam.

Later keerde hij terug naar het platteland waar hij zich thuis voelde omdat hij daar ook zijn jeugd had doorgebracht. In zijn jongere jaren was hij een enthousiast jager en visser. In de laatste

twee decennia genoot hij van het beschouwen van de natuur. Helaas liet gaandeweg zijn gezichtsvermogen hem in de steek. Geestelijk bleef hij tot kort voor zijn overlijden helder en vol belangstelling voor datgene wat zich afspeelde in de wereld en in het bijzonder in de Nederlandse oogheeskundige samenleving.

Op 3 januari 1988 overleed hij, 96 jaar oud, te Zwolle.